

Helse- og omsorgsdepartementet
Innsendt elektronisk via regjeringen.no

Deres referanse: 22/2615
Vår referanse: 2023/180
Dato: 06.11.2023
Publikasjonsnr.: NIM-H-2023-39

Hørings svar – «Forenkle og forbedre. Rapport fra ekspertutvalg for tematisk organisering av psykisk helsevern.»

1. Innledning

Det vises til høringsbrev av 22. september 2023, der rapporten «Forenkle og forbedre. Rapport fra ekspertutvalg for tematisk organisering av psykisk helsevern.» er sendt på høring med høringsfrist 6. november 2023.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Som ledd i dette har NIM som oppgave å gi råd til Stortinget, regjeringen og andre myndighetsorganer i spørsmål om menneskerettigheter. Dette inkluderer å svare på høringsbrev om menneskerettslige spørsmål.

NIM vil kort kommentere ett av temaene som trekkes frem i rapporten: Behandlingstilbudet til voksne med samtidige rusproblemer og psykiske lidelser (ROP).

2. Behandlingstilbudet til voksne med ROP-lidelser

Utredningen dreier seg om hvordan psykisk helsevern kan organiseres slik at behandling innen psykisk helsevern gis målrettet, med rask tilgang på riktig kompetanse og med god kvalitet, der det sikres at behandlingen har effekt.

Under utredningens punkt 6.6., s. 95, nevnes følgende: «For pasientgruppen som har både alvorlig psykisk lidelse og rusmiddellidelse, såkalt ROP-lidelse, er det utviklet egne tjenester i enkelte helseforetak. Denne pasientgruppen skal ha sin hovedbehandling i psykisk helsevern, men de vil i tillegg ha behov for tjenester fra ulike deler av kommune- og spesialisthelsetjenesten. Det er vist at denne pasientgruppen har en betydelig overdødelighet for somatisk sykdom som det finnes effektiv behandling for (106).»

Retten til høyest oppnåelige helsestandard i FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 12 forutsetter at man har tilgang på et kvalitativt godt helsetilbud i likhet med alle andre.

Personer med alvorlige psykiske og rusrelaterte lidelser lever rundt 15 år kortere enn befolkningen ellers. Somatisk sykdom er den viktigste årsaken til tapte leveår.

Samtidig viser en rekke studier at personer med ROP-lidelser mottar et dårligere somatisk helsetilbud enn resten av befolkningen. Et tilsyn fra Helsetilsynet fra 2017–2018 tyder også på at tjenestene til personer med ROP-lidelser ofte er preget av mangelfull styring, lite samordnede tjenester og for dårlig kvalitet, både i tjenestene hos kommunen og i spesialisthelsetjenesten. I tillegg har mange voksne med ROP-lidelser ikke en tilfredsstillende boligsituasjon. Det eksisterer også lite oppdatert og systematisk kunnskap om hjelpeapparatets rolle i forebygging og håndtering av narkotikautløste dødsfall. Kunnskapsgrunnlaget indikerer likevel at flere som dør av overdoser ikke nås gjennom eksisterende tiltak, og at hjelpeapparatet ofte er fragmentert og lite sammenhengende. Dette utfordrer kravet til kvalitativt gode helsetjenester slik retten til høyest oppnåelige helsestandard krever.

NIM redegjør nærmere for både de rettslige forpliktelsene og en del av kunnskapsgrunnlaget i vår rapport «Rus og menneskerettigheter»¹, som kom ut i 2022.

I tillegg utarbeider NIM nå en oppfølgingsundersøkelse, som kartlegger hvordan rusavhengige selv opplever møtet med offentlige tjenester. Undersøkelsen bekrefter mange av de overnevnte funnene angående somatisk helsetilbud. I tillegg viser midlertidige funn fra undersøkelsen at flere rusavhengige heller ikke opplever å få god nok psykisk helsehjelp. Flere av informantene tar også opp at det ikke alltid er god nok forståelse i behandlingsapparatet for de mange psykiske helseproblemene som ligger bak rusavhengighet. Mange av informantene har historier om det de opplever som stigmatisering og forskjellsbehandling i møte med helsevesenet. Undersøkelsen blir publisert i løpet av vinteren 2023/2024.

I NIMs rapport fra 2022 anbefaler vi følgende:

- Myndighetene bør styrke helsetilbudet til personer med ROP-lidelser, herunder sikre tilstrekkelig tilgang til somatisk og psykisk helsehjelp, samt styrke gruppens boligtilbud.

NIM mener at departementet i arbeidet med oppfølgingen av utredningen, bør se hen til denne særproblemstillingen, og finne og gjennomføre tiltak som styrker tverrfagligheten og samhandlingen med andre deler av helsevesenet for akkurat denne pasientgruppen.

¹ NIM 2022, «Rus og menneskerettigheter», kapittel 4.3.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Vidar Strømme
Fagdirektør

Stine Langlete
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.